

LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTET
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Kontakt saksbehandler

Geir Skadberg, 51 56 89 92

Uttalelse til høring om forslag til endringer i lov om forbud mot hold av pelsdyr

Vi viser til utsendt høring fra Landbruks- og matdepartementet 26.november 2020 om «forslag til endring av lov om forbud mot hold av pelsdyr».

Status for vårt arbeid med kompensasjonsordningen så lang

Inntil avviklingen startet hadde Rogaland omtrent 65 pelsdyrvirksomheter av omtrent 170 på landsplan, det vil si vel 30 prosent av pelsdyrvirksomhetene. De aller fleste drev med mink og hele 60 prosent av landets minkproduksjon skjedde i Rogaland. Tall fra 2018 viser at Rogaland stod for 44 prosent av verdiskapingen innen pelsdyrproduksjonen. Mange pelsdyrprodusenter har avviklet driften og søkt om kompensasjon.

Statsforvalteren i Rogaland har utbetalt vel 35 millioner kroner etter § 5 bokførte verdier, og vel 110 millioner kroner etter § 6, alternativ utregning, til sammen over 145 millioner krone til 44 pelsdyrprodusenter. 62 prosent av de totale utbetalingene til avvikling av pelsdyrhold, unntatt til riving/opprydding, har gått til Rogaland. Vi har hatt fire klagesaker og tre dispensasjonssøknader som er oversendt til Landbruksdirektoratet. Tre av klagesakene gikk primært på tispetall vs. kapasitet, og den fjerde klagesaken gjaldt grunnvilkåret om hold av levende pelsdyr på farmen 15. januar 2018. Pelsdyrvirksomheten hadde ikke dyr på denne datoen på grunn av et spesielt driftsopplegg. To av dispensasjonssøknadene går på at det pr 15. januar 2018 ikke var dyr i pelsdyrvirksomheten på grunn av sykdom hos pelsdyroppdretter. Den tredje søknaden er spesiell; pelsdyrvirksomheten var tom for dyr den 15. januar 2018, på grunn av overgang / oppsigelse av forpaktningssavtale av gården pelsdyrvirksomheten var på.

Vi har hatt rask saksbehandling, og søker har fått overført kompensasjonen innen 10-12 dager. Det har i tillegg vært mange spørsmål og behov for avklaringer omkring § 7 riving og opprydding, men hittil har vi ikke ferdigbehandlet noen søknader om dekning av kostnadene til riving og opprydding.

Utfordringer vi har erfart så langt

Gjennom vårt arbeid med gjeldende kompensasjonsordning har vi erfart sider ved regelverket vi som forvaltningsmyndighet mener får urimelige resultater for flere søkere. Vi tillater oss å ta disse

utfordringsområdene og forslag til løsning med i denne uttalelsen, med tanke på at endret lov og regelverk også kan ta hensyn til disse.

Definisjon av pelsdyroppdretter

Gjeldende lov om forbud mot hold av pelsdyr (LOV-2019-06-21-63) definerer ikke "pelsdyroppdretter". Forskriften (..om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr mv.) derimot, definerer pelsdyroppdretter som «den fysiske eller juridiske personen som disponerer eller har disponert pelsdyr med sikte på salg eller annen utnyttelse av pelsen». Lovens intensjon er å gi kompensasjon til de som mister inntektsgrunnlaget ved avviklingen, det omfatter etter vår vurdering også utleier av pelsdyranlegg.

Lov og forskrift skiller ikke «pelsdyroppdretter» mellom eier som utleier av anlegg, og leietaker, i definisjonen om hvem som er pelsdyroppdretter. Det utelukker etter vår vurdering ikke eier og utleier av anlegg som pelsdyroppdretter. § 5 og § 6, som gir grunnlag for selve kompensasjonen, tar ikke inn i seg problemstillingen mellom eier, som har investert i, har all risiko og kapitalkostnadene med anlegget, og leietaker som kun har produksjonen og dyrene. Vi har flere foretak som leier ut sine pelsdyranlegg (driftsapparat) til andre pelsdyroppdrettere.

Høsten 2020 vurderte vi at regelverket tilsa at også eiere av pelsdyranlegg skulle få kompensasjon for de bokførte verdier etter § 5, riktignok uten tispetillegg, og gjorde to slike vedtak med utbetaling av kompensasjon i november 2020. Landbruksdirektoratet har i ettertid gitt oss melding om at vi må omgjøre disse vedtakene. Dette ut fra at eiere av anlegg som selv ikke er produsenter, ikke har rett på kompensasjon etter § 5. Vi har nå også informert fire andre foretak som er i samme situasjon, om at de faller utenom kompensasjonsordningen. Vår vurdering er at dette vil ramme foretakene i svært stor grad, og kan ikke være en tiltenkt konsekvens fra lovgiver. Konkurs er sannsynlig for flere av de som har gjort investeringer i anlegg for pelsdyrdrift, men som har leid det ut til andre oppdrettere. Vi mener altså at alle eiere av pelsdyranlegg skal kunne søke om, og være berettiget, kompensasjon for anleggets verdier.

Eier og leier-problematikken kan rettes i ny lov. Vi foreslår at det blir en ny § 2 med definisjoner lik § 2 i forskriften, men med et punkt c) som definerer pelsdyrvirksomhet. Se senere i denne uttalelsen.

Dispensasjonsadgangen er for begrensende

Utgangspunktet er at kompensasjon kun gis til oppdrettere som holdt pelsdyr for pelsdyrproduksjon den 15. januar 2018. Videre utmåles kompensasjonen på grunnlag av gjennomsnittlig antall avlstsiper slik det framkom i godkjente søknader om produksjons- og avløsertilskudd i første og andre søknadsomgang i 2017 (definert til 1.mai og 1.oktober 2017). Rundskriv 2020-1 sier at dispensasjonsadgangen skal praktiseres snevert, og det åpnes ikke for dispensasjon i andre tilfeller enn det som framgår av forskriftens § 9. Og § 9 sier at «Landbruksdirektoratet kan dispensere fra § 3 første ledd (grunnvilkår) dersom pelsdyroppdretteren av tvingende grunner utenfor dennes kontroll hadde et midlertidig opphold i pelsdyrholdet 15. januar 2018».

Øyeblikksbildet 15. januar 2018 blir etter vår vurdering for snevert, og tispetal ved søknad om produksjons- og avløsertilskudd i 2017 blir ofte for lite treffende i forhold til produksjonsomfanget, og vi har derfor saker som vi ut fra gjeldende regelverk ikke har kunnet innvilge kompensasjon. Her følger noen punkter vi melder inn i denne høringen, som problemstillinger revisjonsarbeidet av regelverket kan nytte som erfaringsgrunnlag;

- Ikke hold av dyr per 15. januar 2018 ut fra valgt driftsform

Pelsdyroppdretteren var sykemeldt og valgte å redusere pelsdyrproduksjonen vinterhalvåret 2018, gjennom å avtale produksjonsformen «Sommerfarm» (vanlig driftsform i Danmark, omtales ikke nærmere her) med en annen oppdretter for å kjøpe «tilbake» avvente valper og tisper til sesongen 2018/2019 (altså ikke dyr per 15. januar 2018 og 1. mars 2018, men får inn dyr vår/tidlig sommer og har dermed dyr på telledato 1. oktober 2018). Konklusjon i denne saken er null kompensasjon fordi grunnvilkåret ikke er oppfylt, og at det heller ikke i klagesaken gis dispensasjon.

- Faller utenfor § 7 rivning og opprydding

En annen og alvorlig konsekvens i denne og liknende saker der søker ikke hadde dyr den 15. januar 2018, er at pelsdyrvirksomheten heller ikke får dekket de faktiske kostnadene for rivning og opprydding etter § 7. Se mer om dette under i avsnittet om opprydding.

- Antall tisper på telledato ikke er representativt grunnet omlegging eller driftsopplegg

Kompensasjonen utmåles på grunnlag av gjennomsnittlig antall tisper slik det framkom i godkjente søknader om produksjons- og avløsertilskudd (PT) 1. mai og 1. oktober 2017. Etter vedtak i 2017 om bærekraftig utvikling av pelsdyrnæringen, la flere oppdrettere plan for oppskalering, både av bygningsmasse, kapasitet og antall avlstisper. For noen oppdrettere ble 2017 et år for omlegging hvor antall tisper ble redusert, for så å øke antallet til sesongen 2017/2018 over dyretallet i 2016/2017. Slik regelverket er i dag, blir oppdretteren ikke kompensert for «avviket» mellom lavere antall i omleggingsåret til høyere antall etterpå. Når det gjelder driftsopplegg, trekker vi fram de som har drift basert på salg av livdyr. Her vil det være full produksjon på vintertid og salg av livdyr på våren. Telledatoene i 2017 gir i slike driftsopplegg ikke rett bilde av produksjonen.

Det er ellers ikke et krav i PT-regelverket om å søke på alle dyr i produksjonen. Vi har erfart gjennom vår saksbehandling i 2020 at kompensasjon på grunnlag av antall tisper på telledato i 2017 ikke gir et representativt bilde på produksjons omfang, og dette slår urimelig ut i flere tilfeller. Utmåling etter telledato 1. mai og 1. oktober 2017 har også ført til forskjellsbehandling av produsenter. De som ikke søkte PT har hatt mulighet til å legge annen dokumentasjon som for eksempel førkjøp og forsikringsbevis til grunn og kan på den måten hente ut en høyere utmåling. Vi vet også at gjennomsnittsberegningen vurderes ulikt mellom fylker og mellom fylker og Landbruksdirektoratet.

Vil vi foreslå at det i fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning i ny endret lov legges til grunn at kapasiteten av antall avlstisper i pelsdyrvirksomheten beregnes på bakgrunn av påregnelig utnyttelse av anlegget etter forskrift om hold av pelsdyr sine krav gjeldende fra 1. januar 2015 (FOR-2011-03-17-296)

Opprydding etter pelsdyrproduksjonen på økonomisk bærekraftig måte

Som nevnt over, faller pelsdyrvirksomheter som ikke hadde pelsdyr 15. januar 2018 utenom ordningen med dekning av de faktiske kostnadene ved rivning og opprydding (§ 7 i forskriften). Det mener vi er en uheldig og utilsiktet konsekvens. Det er etter vår vurdering hensiktsmessig at flest mulig anlegg blir revet og ryddet, slik at arealene igjen blir tilgjengelig for ny produksjon.

Det er vår vurdering at staten, som en konsekvens av lovforbudet mot pelsdyrhold, må dekke kostnadene ved å fjerne pelsdyrvirksomheten. Vi mener at det er hensiktsmessig at § 7 i gjeldende forskrift, etter noen endringer, tas inn i loven.

Erfaringen vår hittil i arbeidet omkring rivning og opprydding, er at det blir sådd tvil om, ikke bare om pelsdyrvirksomheten får delta i ordningen, men også at den ikke får dekket alle kostnadene. Det går på tolkning av realiserbart og ikke-realiserbart ved gjenbruk, og om hele pelsdyrvirksomhetens kapasitet var i bruk 15. januar 2018, eller ikke.

Vi ser at kostnadene for riving og opprydding kan bli høye i enkelte tilfeller, og mener at denne kostnaden må ses opp mot sparte rivningskostnader ved delvis gjenbruk. Forskriften § 5 første setning sier at ikke-realiserbar drifts- og anleggskapital skal kompenseres ut fra bokført verdi ved utgangen av regnskapsåret 2017, og ordlyden i rundskrivet konkretiserer at ikke-realiserbart bestemmes ut fra at det i «praksis kan være vanskelig å selge». Vi mener at dersom deler av anlegget kan gjenbrukes, betyr ikke det at anlegget blir å regne som realiserbart. Gjør vi en kostnyttvurdering, en samfunnsøkonomisk vurdering, vil staten kunne spare kostnader i tilfeller der pelsdyrfarmer velger å beholde hele eller deler av bygningene. I disse tilfellene hvor det i hovedsak omhandler store haller av stål eller tre, vil det uansett påløpe store kostnader med tilpasninger til ny virksomhet og kompromiss som gir en mindre optimal planløsning.

Forskriftens § 7 bruker ordet «pelsdyrhus». Forståelsen av dette er at det skal vurderes hvilke hus som var i bruk i pelsdyrvirksomheten, og hvor stor andel av huset som var i bruk, ved dekning av rivning og oppryddingskostnadene. Altså om bare deler av pelsdyrvirksomheten var i bruk, så skal dekningen av kostnadene reduseres tilsvarende til brukt kapasitet. Denne forståelsen mener vi er feil, og foreslår at «pelsdyrhus» endres til «pelsdyrvirksomhet». Med pelsdyrvirksomhet mener vi alt av byggverk som er en del av virksomheten, så som pelsdyrhus, pelsdyrhall, serviceroom, lager, pelseri, gjødsellager, infrastruktur og pelsrelatert løsøre tilknyttet disse bygningene.

For at vi skal få ryddet opp i det meste av pelsdyrvirksomhetene i landet, foreslår vi også at 15. januar 2018 i forskriften § 7 endres til; pelsdyrvirksomheter som var i drift i godkjent anlegg etter forskrift om hold av pelsdyr 1. januar 2015 (FOR-2011-03-17-296).

Statsforvalteren i Rogaland har følgende merknader til lovforslaget;

Generelle betraktninger

Det er positivt at hovedgrepet i forslag til endret lov og kompensasjonsordning er at den enkelte pelsdyroppdretter skal få kompensasjon etter prosess som følger av reglene om ekspropriasjonserstatning. Departementet skriver i høringen at *«dette vil sikre at pelsdyroppdretterne får «full erstatning» i tråd med ekspropriasjonslovgivningens bestemmelser»*. Begrepet "full erstatning" er et juridisk begrep knyttet til erstatningsretten, og er knyttet til et økonomiske tap. Begrepet er ikke selvforklarende, og gir etter vår vurdering rom for ulik forståelse alt etter hva slags posisjon eller situasjon man er i. I forhold til prinsippene i ekspropriasjonslovgivningens bestemmelser, kan erstatning utmåles ut fra salgsverdi, bruksverdi eller gjenervervsverdi. Hvilket av disse prinsippene utmålingen skal skje etter er ikke tydeliggjort i lovforslaget, men det vises til ekspropriasjonserstatningsloven. Mer om dette i vår uttalelse til § 3.

Det bør være et mål at nytt kompensasjonsregelverk tidlig i prosessen gir pelsdyroppdretterne en forutsigbarhet når det gjelder endelig utmåling, slik at oppdretterne har noe konkret å forholde seg til. Forslag til fremgangsmåte ved fastsetting av erstatning (forslag til § 4) synes noe komplekst. Oppdretterne skal fremsette krav, og staten skal gi tilbud om erstatning etter § 3 innen 1. januar 2022, eller innen seks måneder etter at pelsdyrvirksomheten er avviklet. Dersom tilbudet ikke blir

akseptert, kan oppdretteren begjære skjønn styrt av tingretten. Vi skriver mer om dette i vår uttalelse til § 4.

Poenget med å nevne dette innledningsvis, er å rette spørsmålet til om det finnes en enklere måte å fastsette en kompensasjon på. En ordning der oppdretterne kan fremme krav ut fra anleggets kapasitet og antall tisper. Alle pelsdyrvirksomhetene som deltar i kompensasjonsordningen har en produksjonskapasitet basert på dyrevelferdskrav fra 2015. I så måte kan kapasiteten være ett av kriteriene for utmåling. Det andre kriteriet kan være antall tisper. Gitt bruk av disse to parameterne, må det legges til grunn omforente satser for disse. Erstatning for pelseriene kan følge en egen beregningsmåte.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Det blir presisert i høringsnotatet at erstatning etter ekspropriasjonslovgivningens bestemmelser vil medføre en individuell utmåling til hver enkelt oppdretter. Det er også nevnt at *«saker fra Rogaland antakelig vil være den største gruppen»*. Det er i forslaget lagt til grunn at lovendringen ikke skal ha tilbakevirkende kraft, det vil si at de oppdretterne som allerede har fått utbetalt erstatning, ikke vil få krav om tilbakebetaling dersom et tilbud etter ny lovgivning vil være lavere enn det som allerede er utbetalt. Det kan tenkes at en relativt høy andel av de omtrent 65 pelsdyroppdretterne i Rogaland vil be om å få fremsatt ett tilbud, jf. forslag til lov § 4. Det har de ingenting å tape på. Blir tilbudet bedre, takker de ja. Blir det dårligere, kan de avslå og slå seg til ro med det de har fått. Eventuelt kan de kreve skjønn.

Det følger av forslag til § 4 at et slikt skriftlig krav må fremsettes innen 1. januar 2022 eller innen seks måneder etter at pelsdyrvirksomheten er avviklet. Det kan drives med pelsdyrvirksomhet til 1. februar 2025. Med andre ord kan det siste kravet fremsettes så sent som 1. august 2025.

Det er Statsforvalteren i Rogaland sin vurdering at det vil få administrative konsekvenser for oss å behandle alle disse sakene etter nytt regelverk, dersom det blir Statsforvalteren som blir det aktuelle forvaltningsorganet. Det innebærer mye saksbehandling og konkrete vurderinger. Erstatning etter ekspropriasjonserstatningsloven er heller ikke et fagområde det normalt er bemannet på embetene for å drive med. Det må også legges til grunn at det vil kreves en del sakkyndig-rapporter, takster, verdivurderinger mv fra eksterne, slik det normalt foreligger i større ekspropriasjonssaker og i forbindelse med skjønn. Dette vil bli krevende for oss innen dagens rammer. Tenker departementet at organet alene skal stå for verdivurderingene i forkant av tilbudene som blir sendt ut? Videre er det sagt i høringsnotatet at *«kostnadene ved skjønnsprosessen vil også blir tilsvarende som etter ekspropriasjonsprosessen.»* Flere andre statlige etater som driver forhandlinger i forbindelse med avståelse av grunn, forhandlinger og skjønnsprosess, som for eksempel Statens vegvesen og Bane Nor, anvender prinsippet i skjønnsprosessloven § 54 analogisk, og dekker nødvendige utgifter til juridisk bistand også i en forhandlingsfase. Vi mener endret regelverk også bør avklare dette. At for eksempel pelsdyroppdretter kan få tilsagn for dekning av et visst antall timer med juridisk bistand for en gjennomgåelse av et tilbud. I så tilfelle vil også dette få økonomiske konsekvenser, og det organ som skal stå for utbetalingen må få de nødvendige midlene til dette. Det vil være naturlig at det blir avklart i den videre prosessen om de involverte skal få dekket slike utgifter i tilbudsfasen.

Skulle sakene gå til skjønn, er det nærliggende å tenke at organet som har vært saksbehandler, også vil bli sterkt involvert i en skjønnsprosess. Dersom Statsforvalteren blir det utvalgte forvaltningsorganet, vil også skjønnsprosessen medføre en del arbeid. Selv om det vil være Regjeringsadvokaten som prosederer og har det juridiske/prosessuelle ansvaret, vil mye av saksforberedelsen, dokumentasjon, bilder fra befaringer mv, ligge hos Statsforvalteren. Det er

nærliggende å tenke at saksbehandlerne bidrar med utarbeidelse av takstbøker, deltakelse under skjønnsforhandlingene mv, slik også forhandlere/saksbehandlere fra for eksempel Statens vegvesen gjør i et vegskjønn.

Hvilket organ som skal behandle sakene

Sett i lys av antall saker, og at det er tale om eiendommer som trolig skal og bør befares, vil det etter vår vurdering være naturlig at det er Statsforvalteren som er organet som skal ha saksbehandlingen rundt disse tilbudene. Statsforvalteren (fylkesmennene) har opparbeidet seg god kunnskap om næringen, lokale forhold og de enkelte oppdrettere. Dersom det blir lagt til Landbruksdirektoratet å styre denne prosessen, vil det medføre ekstra mye ressurser knyttet til reising, samtaler, henvendelser og det å sette seg inn i lokale forhold og den enkelte farm. Det er etter vår vurdering naturlig at Statsforvalteren har ansvaret, men at Landbruksdirektoratet fungerer som en veileder for embetene, utarbeider veiledningsmateriell og er kunnskapsformidler på tvers av fylkesgrenser.

Merknader til de enkelte paragrafer

§ 2 Avviklingsperiode

Denne paragrafen omhandler avviklingsperioden og er ikke foreslått endret. Vi foreslår

§ 2 Avviklingsperiode blir til § 3, og at det settes inn en ny § 2 som inneholder definisjoner lik § 2 i forskriften, men også med et nytt punkt c) som definerer pelsdyrvirksomhet.

Forslag til ny § 2, punkt c):

c) Pelsdyrvirksomhet: den pelsdyroppdretter, det pelsdyranlegg, og det anlegg for pelsing og preparering av skinn, som 1. januar 2015 var i drift i godkjent anlegg etter forskrift om hold av pelsdyr (FOR-2011-03-17-296)

Setningen «Departementet kan gi forskrift om hvem som omfattes av første ledd» kan da strykes.

§ 3 Erstatning etter avvikling av pelsdyrvirksomhet

Erstatningen skal utmåles i samsvar med reglene i ekspropriasjonserstatningsloven (orvl). Etter loven er «trappetrinnene» i orvl. § 4 slik at en berørt alltid vil ha krav på tapet i salgsverdien, jf. orvl. § 5. Videre vil man ha krav på erstatning etter bruksverdi (tap i påregnelig fremtidig avkastning) dersom denne er høyere enn salgsverdien jf. orvl. § 6. Erstatning etter gjenervervsverdi (kjøp av tilsvarende eiendom) er noe mer «komplisert» i den forstand at den kan være en begrensende erstatningsregel dersom bruksverdien er veldig høy, men det lar seg gjøre å kjøpe en tilsvarende eiendom og slik holde parten skadesløs ved å erstatte med en tilsvarende eiendom. Andre ganger, avgrenset til de tilfeller det dreier seg om erverv av egen bolig, egen hytte eller egen næring, vil man kunne ha krav på gjenervervsverdi selv om denne er høyere enn bruksverdien, jf. orvl. § 7.

Selv om det er stor variasjon i eie- og leieforhold og størrelsen på eiendommene til de som har pelsdyroppdrett, er det med stor overvekt tale om tilfeller der eier av eiendommen er den som også driver pelsdyroppdrettet. Med andre ord vil det i de fleste tilfeller være tale om at orvl. § 7 om «eiga verksemd» vil kunne gjøre seg gjeldende. Samtidig er det tale om å nedlegge og fjerne hele den næringsdelen som er knyttet til pelsdyr, og rettspraksis rundt gjenervervsverdi har normalt hatt et skille mellom fullstendig og delvis ekspropriasjon av næringsvirksomheter. Dersom en del av, eller et element i, næringsvirksomheten rammes av ekspropriasjon har en etter Høyesteretts praksis hatt krav på gjenervervsstatning. Dersom hele virksomheten eksproprieres (i pelssammenheng;

forbys/nedlegges), vil man som regel måtte nøye seg med erstatning etter salgs- eller bruksverdien. I pelssammenheng vil det være en problemstilling likevel at selv om hele pelsvirksomheten nedlegges, så utgjør denne ofte likevel bare en del av den totale eiendommen/landbruksvirksomheten. Taler man da om erstatning som fullstendig eller delvis ekspropriasjon av næringsvirksomhet? Dersom bruksverdien er høyest, vil man være holdt skadesløs når man får utbetalt en kapitalisert, årlig nettoavkastning for det antall år det er påregnelig at man ville hatt en slik inntekt. Har bruksverdien vært lav (dårlig inntjening, høye kostnader, mv), og det heller ikke er tale om erstatning etter gjenerverv, så vil man alltid ha krav på tap i salgsverdi. Når det er tale om at hele pelsdyraktiviteten på en større landbrukseiendom blir borte, kan man for eksempel ved en salgsverdivurdering tenke en differansevurdering som ved stripeekspropriasjon, eiendommens verdi før og etter «inngrepet» (med eller uten pelsdyranlegget).

Det er etter vår vurdering en fordel om det utformes et rundskriv fra departementet rundt flere momenter som er viktige i det videre arbeidet med de konkrete tilbudene, verdsettingen og saksbehandlingen i disse sakene. Det vil være en god hjelp enten det er Landbruksdirektoratet eller Statsforvalteren som skal gjøre det. Det kan nevnes for eksempel avklaringer rundt:

- valg av kapitaliseringsrente (ved bruksverdi)
- standardtall/satser som kan benyttes (arbeidsvederlag, fôrpriser, dekningsbidragskalkyler osv)
- i hvilke tilfeller de ulike verdsettingsmetodene kan tenkes å bli brukt (eksempler)

Høyesterett slo relativt nylig fast i Totenvika-dommen (HR 2017-3228-A) at en bruksverdi skal fastsettes konkret og individuelt, på «*ekspropriasjonens egen sannsynlige fremtidige bruk av eiendommen*». De presiseres likevel i avsnitt 50 (som gjelder landbruksjord) at det i «*landbruksnæringen, som vår sak gjelder, foreligger (...) omfattende statistikk og normtall som gir et godt grunnlag for standardiserte og forenklede beregninger av for eksempel avkastningen ved dyrking av gress, korn eller grønnsaker. Jeg utelukker ikke at det også vil kunne være grunnlag for å objektivisere bruksverdiregninger basert på sannsynlig fremtidig utleie av landbruksjord.*» Slike standardiserte og forenklede beregninger og standardsatser i pelssammenheng, kunne vært samlet i et slik rundskriv.

Det er flere av disse momentene som helt sikkert vil bli utførlig behandlet i opptil flere skjønn. Men det er en utfordring at dette er en prosess som rammer så mange næringsutøvere samtidig, og over det ganske land. Det vil være på sin plass med et utgangspunkt som er likt for de fleste, og som kan være til hjelp til de som skal utarbeide tilbudene, men som åpner for konkrete, individuelle tilpasninger der man kan dokumentere annet. Vi må etter vår vurdering søke å unngå at for eksempel Statsforvalteren i Viken bruker 6 prosent kapitaliseringsrente (som kan være normalt ved flere typer næring), mens vi i Rogaland bruker 4 prosent (som normal jord- og skogbruksrente). Eller at pelsdyroppdrettere i Vestland tilbys erstatning etter gjenerverv, mens de i Trøndelag utelukkende får bruksverdiestatning. Eller at alle i Agder får dekket juridisk bistand i forhandlingsfasen, mens dette ikke dekkes andre steder. Det er videre naturlig at det avklares hvordan vi skal håndtere de tilfeller der for eksempel 70 prosent av oppdretterne inngår minnelige avtaler, mens det i senere skjønn/overskjønn for pelsdyroppdrettere blir rettslig avgjort betingelser (som for eksempel kapitaliseringsrente) som medfører at de øvrige også ville kommet vesentlig bedre ut av å gå til skjønn. Lovverket bør stimulere til minnelige avtaler, og frivillighet bør etter vår vurdering være det bærende element i den videre prosessen. Sett i lys av ønske om minnelige avtaler, og for å unngå at det blir en situasjon der enkelte oppdrettere ikke "tør" å inngå frivillig avtale med tanke på om andre kan komme bedre ut i et skjønn, kan man tenke seg en passus i et tilbud om et eventuelt etteroppgjør, innfor en viss frist, dersom rettskraftige skjønn endrer på rammevilkårene?

Dagens kompensasjonsordning gir ikke hjemmel for at eiere av pelsdyrhus som leies ut til pelsproduksjon, men hvor eierne selv ikke er produsenter, kan få annen kompensasjon enn for kostnader til riving og opprydding (dagens § 7). Dette medfører at oppdrettere som har investert og drevet pelsdyrvirksomhet mens dette var fullt ut lovlig, men som av ulike årsaker har leid ut driftsapparatet sitt den seneste tiden, ikke får noe kompensasjon i forbindelse med forbudet. Etter Statsforvalterens vurdering bør også disse innlemmes i ordningen, og ved en vurdering etter ekspropriasjonerstatningsloven ville de normalt minimum hatt krav på tapet i salgsverdi ved at anlegget fjernes (differanseprinsippet), eventuelt tap i bruksverdi, som for utleiers del ville vært et tap i årlig leieinntekter (kapitalisert), jf. sitatet over fra Høyesterett om *"bruksverdiberegning basert på sannsynlig fremtidig utleie"*.

Videre skal det bemerkes at det i lovforslaget er vist til at man *"ved anvendelsen av (orvl) § 10 skal 15. januar 2018 legges til grunn"*. Det er altså 15. januar 2018 som skal legges til grunn for beregningen av erstatning. Men ved en eventuell bruksverdivurdering tenker Statsforvalteren at det er naturlig å se hen til at det kan være årlige variasjoner i nettoavkastningen, og at det for eksempel vil være naturlig å se på tallene for en fastsatt periode (5 – 10 år, og se på et snitt), snarere enn den eksakte dato. I orvl. § 10 står det i siste setning at *"ved fastsetjinga av vederlaget skal det takast omsyn til tap som følger av at utbetalinga av vederlaget heilt eller i nokon mon skjer på eit seinare tidspunkt enn overtakinga."* I lovforslaget § 3 står det derimot at det ikke skal *"tas hensyn til fortjeneste eller tap som følger av at avvikling av pelsdyr-heldet har skjedd etter 15. januar 2018 eller til at utbetaling av vederlaget skjer på et senere tidspunkt enn avviklingen."* Med andre ord foreslår departementet at de som sluttet med pelsdyr i perioden 2018-2021 ikke skal få noe kompensasjon ved at et endelig oppgjør ikke foreligger før potensielt i et rettskraftig skjønn i 2022-23 eller senere. Tenker departementet at det heller ikke skal utbetales noe rente for perioden fra det tidspunktet et tilbud fremsettes (som blir avslått) til et rettskraftig skjønn foreligger?

§ 4 Fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning

Det er lagt opp til at den enkelte pelsdyroppdretter skal sette fram krav om et tilbud. Det bør i et rundskriv/veiledningsmaterieell til pelsdyroppdrettere sies noe om hva et slikt krav skal inneholde. Det vil være naturlig at det fremlegges dokumentasjon som igjen kan gi grunnlag for å gjøre verdivurderinger, for eksempel informasjon om drift, antall dyr, regnskap for en bestemt periode, byggeår på anlegget osv.

For at Statsforvalteren (eller Landbruksdirektoratet) skal gjøre videre verdivurderinger er det naturlig å tenke at det gjennomføres en befaring. Ved spørsmål om erstatning spesielt etter gjenervervsverdi eller salgsverdi, vil det være naturlig at det foreligger en takst. For å sikre et ordentlig mandat for en eventuell takstmann, kan det kanskje være naturlig at det er organet som bestiller slik takst. Og at utgiftene ved slike vil dekkes av Staten.

Dersom et fremsatt tilbud aksepteres, forstår vi forslaget slik at organet arkiverer tilbudet og sørger for utbetaling i henhold til tilbudet. Så må det vurderes om dette skal være et formkrav med en avtale som signeres av begge parter. Det må etter vår vurdering uansett fremgå hva som er tilbudet, hva som er utbetalt tidligere og gjøres fratrukk for dette, jf. forslaget til § 3, 4. ledd.

Videre står det i høringsnotatet at man kan ha en dialog rundt tilbudet. Skal det forstås som at det er rom for en forhandling? For eksempel at tilbudet sendes ut, oppdretter vurderer og kommer med tilbakemelding. Dersom det er naturlig og tilbakemeldingene er av en slik karakter at tilbudet bør justeres, så kan det sendes ut et nytt tilbud.

Vi savner omtale av et "mellomnivå" for utbetaling i høringsnotatet. Dersom pelsdyroppdretter ikke godtar tilbudet, men ønsker at skjønnsretten fastsetter erstatningen, kan det være aktuelt at organet og oppdretter inngår det man i ordinær ekspropriasjons-/skjønnsprosess kaller en "arbeidsavtale". Det kan etter vår vurdering gi grunnlag for å tilby for eksempel 70 prosent av tilbudssummen som et deloppgjør, og ellers en enighet om skjønn. Dette ville gi spesielt de pelsdyroppdretterne som ennå ikke har fått oppgjør etter dagens ordning, likvider til å gå videre i livet i påvente av et rettskraftig skjønn. Flere står overfor investeringsvalg knyttet til hva de skal gjøre videre etter pelsdyrholdet. Sett i lys av et ønske om god prosessøkonomi og eventuelt felles skjønn for flere oppdrettere, samt at det kan være noe kapasitetsutfordringer i domstolene, bør det legges opp til en slik «arbeidsavtale».

Som nevnt tidligere, kan det komme krav om tilbud spredt utover i tid. Det er ikke noe "samlet" frist for slike krav. Det er sagt at oppdretter etter avslag må sette fram ønske om skjønn innen 6 måneder. Dette vil også medføre at eventuelle skjønn vil komme spredt. Det er ikke gitt noe tilsvarende frist til organet/Staten om hvor fort et skjønn må kreves. Det er naturlig at det legges til grunn en rasjonell prosessøkonomi for arbeidet og regelverket bør avklare muligheten for å samle flere pelsdyroppdrettere i samme skjønn innfor en viss tid og i samme rettskrets. I Rogaland har vi 4 tingretter (Haugaland, Stavanger, Jæren og Dalane), og det er pelsdyranlegg i samtlige rettskretser. Vi legger til grunn at det ikke er organet som skal kreve skjønn, men departementet ved Regjeringsadvokaten. Da må regelverket avklare om forvaltningsorganet bare skal videresende saken til departementet når et slik krav om skjønn kommer inn. Det må tilstrebes at det ikke går for lang tid fra kravet er satt fram for organet til skjønn faktisk blir krevd, med tanke på oppdretternes behov for en endelig avklaring av en lang prosess. Det er også naturlig at flere oppdrettere samles om samme advokat i et eventuelt skjønn, og også det taler for at det vil være naturlig å samle en del saker.

Standardiserte satser

Staten kan i sitt tilbud til erstatning bruke standardiserte satser per avlstispe av mink og per avlstispe av rev og kapitaliseringsrente.

Kapasiteten av antall avlstisper i pelsdyrvirksomheten kan beregnes på bakgrunn av påregnelig utnyttelse av anlegget etter forskrift om hold av pelsdyr sine krav gjeldende fra 1. januar 2015 (FOR-2011-03-17-296)

§ 5 Forskrift om kompensasjon, omstillingsmidler og kontroll

Dyrevelferd

Vi foreslår at § 3, punkt e) i dagens lov om forbud, slettes. Det er ikke lett å komme med dette forslaget, for det bør normalt reageres på brudd på dyrevelferdsloven. Likevel mener vi at pelsdyroppdrettere som er ilagt aktivitetsforbud skal få, og har fått sin straff ut fra annet regelverk og sanksjonsordninger. Er en pelsdyroppdretter ilagt aktivitetsforbud, så er produksjonen og hold av pelsdyr avsluttet, og all inntekt fra pelsdyrholdet bortfalt. Likevel kan en være eier av et intakt anlegg, som både kunne selges, eller leies ut til andre pelsdyroppdrettere. Det er anlegget for den fremtidige mulighet for produksjon som skal erstattes, og avkortning på dette grunnlaget anses ikke som rimelig.

Vi foreslår også at ny lov tar inn forskriftens § 5 om kompensasjon for lavere årlig alderspensjon, og forskriftens § 7 riving og opprydding.

Vi bidrar gjerne med vår erfaring i en dialog i det videre arbeidet.

Med hilsen

Lone Merete Solheim
statsforvalter

Geir Skadberg
landbruksdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Rogaland pelsdyrslag
Rogaland Bonde- og
småbrukarlag
Norges pelsdyrslag
Rogaland Bondelag

Postboks 278 4002 Stavanger